HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a patra)

8 septembrie 2011 *

În cauzele conexate C-58/10-C-68/10,

având ca obiect cereri de pronunțare a unor hotărâri preliminare formulate în temeiul articolului 267 TFUE de Conseil d'État (Franța), prin deciziile din 6 noiembrie 2009 și din 28 decembrie 2009, primite de Curte la 3 februarie 2010, în procedurile

Monsanto SAS (C-58/10 și C-59/10),

Monsanto Agriculture France SAS (C-58/10 și C-59/10),

Monsanto International SARL (C-58/10 și C-59/10),

Monsanto Technology LLC (C-58/10 și C-59/10),

Monsanto Europe SA (C-59/10),

Association générale des producteurs de maïs (AGPM) (C-60/10),

Malaprade SCEA și alții (C-61/10),

* Limba de procedură: franceza.

Pioneer Génétique SARL (C-62/10),

Pioneer Semences SAS (C-62/10),

Union française des semenciers (UFS), fostă Syndicat des établissements de semences agréés pour les semences de maïs (Seproma) (C-63/10),

Caussade Semences SA (C-64/10),

Limagrain Europe SA, fostă Limagrain Verneuil Holding SA (C-65/10),

Maïsadour Semences SA (C-66/10),

Ragt Semences SA (C-67/10),

Euralis Semences SAS (C-68/10),

Euralis Coop (C-68/10)

împotriva

Ministre de l'Agriculture et de la Pêche,

cu participarea:

Association France Nature Environnement (C-59/10 și C-60/10),

Confédération paysanne (C-60/10),

CURTEA (Camera a patra),

compusă din domnul J.-C. Bonichot, președinte de cameră, domnul L. Bay Larsen (raportor), doamnele C. Toader, A. Prechal și domnul E. Jarašiūnas, judecători,

avocat general: domnul P. Mengozzi,
grefier: doamna R. Șereș, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 9 februarie 2011,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru Monsanto SAS, Monsanto Agriculture France SAS, Monsanto International SARL, Monsanto Technology LLC și Monsanto Europe SA, de R. Saint-Esteben, de C.-L. Vier, de M. Pittie, de P. Honoré și de C. Vexliard, avocats;

— pentru Association générale des producteurs de maïs (AGPM) și alții, de M. Le Prat și de L. Verdier, avocats;

— pentru Pioneer Génétique SARL, Pioneer Semences SAS, l'Union française des semenciers (UFS), fostă Syndicat des établissements de semences agréés pour les semences de maïs (Seproma), Caussade Semences SA, Limagrain Europe SA, Maïsadour Semences SA, Ragt Semences SA, Euralis Semences SAS și Euralis Coop, de A. Monod și de B. Colin, avocats;

— pentru Confédération paysanne, de H. Bras, avocat;

— pentru guvernul francez, de domnii G. de Bergues și S. Menez, precum și de doamna R. Loosli-Surrans, în calitate de agenți;

— pentru guvernul elen, de domnul I. Chalkias și de doamna S. Papaïoannou, în calitate de agenți;

— pentru guvernul austriac, de domnul E. Riedl, în calitate de agent;

— pentru guvernul polonez, de domnul B. Majczyna și de doamna J. Sawicka, în calitate de agenți;

— pentru Comisia Europeană, de doamna L. Pignataro-Nolin, de domnul M. Van Hoof și de domnul C. Zadra, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 22 martie 2011,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererile de pronunțare a unor hotărâri preliminare privesc interpretarea articolelor 12 și 23 din Directiva 2001/18/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind diseminarea deliberată în mediu a organismelor modificate genetic și de abrogare a Directivei 90/220/CEE a Consiliului (JO L 106, p. 1, Ediție specială, 15/vol. 7, p. 75), a articolelor 20 și 34 din Regulamentul (CE) nr. 1829/2003 al Parlamentului European și al Consiliului din 22 septembrie 2003 privind produsele alimentare și furajele modificate genetic (JO L 268, p. 1, Ediție specială, 13/vol. 41, p. 3), precum și a articolelor 53 și 54 din Regulamentul (CE) nr. 178/2002 al Parlamentului European și al Consiliului din 28 ianuarie 2002 de stabilire a principiilor și a cerințelor generale ale legislației alimentare, de instituire a Autorității Europene pentru Siguranța Alimentară și de stabilire a procedurilor în domeniul siguranței produselor alimentare (JO L 31, p. 1, Ediție specială, 15/vol. 8, p. 68).

2 Aceste cereri au fost formulate în cadrul a 11 litigii între Monsanto SAS, Monsanto Agriculture France SAS, Monsanto International SARL, Monsanto Technology LLC, Monsanto Europe SA (denumite în continuare „Monsanto", „Monsanto Agriculture France", „Monsanto International", „Monsanto Technology" și, respectiv, „Monsanto Europe"), precum și diferiți alți reclamanți persoane fizice sau juridice, pe de o parte, și ministre de l'Agriculture et de la Pêche (ministrul agriculturii și pescuitului), pe de altă parte, cu participarea asociației France Nature Environnement și Confédération Paysanne, interveniente, cu privire la legalitatea a două măsuri naționale provizorii care în mod succesiv au suspendat transferul și vânzarea semințelor de porumb MON 810, organisme modificate genetic (denumite în continuare „OMG"), și au interzis ulterior cultivarea soiurilor de semințe derivate din linia acestui porumb.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Directiva 2001/18

3 Directiva 2001/18, modificată prin Regulamentul nr. 1829/2003 și prin Regulamentul (CE) nr. 1830/2003 al Parlamentului European și al Consiliului din 22 septembrie 2003 (JO L 268, p. 24, Ediție specială, 13/vol. 41, p. 26, denumită în continuare „Directiva 2001/18”), reglementează diseminarea deliberată în mediu a OMG-urilor, precum și introducerea pe piață a OMG-urilor ca produse în sine sau componente ale altor produse.

4 Articolul 34 din Directiva 2001/18 stabilește data transpunerii sale ca fiind cel mai târziu 17 octombrie 2002. Articolul 36 abrogă, la data de 17 octombrie 2002, Directiva 90/220/CEE a Consiliului din 23 aprilie 1990 privind diseminarea deliberată în mediu a organismelor modificate genetic (JO L 117, p. 15) și prevede că trimiterile la directiva menționată se interpretează ca trimiteri la Directiva 2001/18, potrivit unui tabel de corespondență care figurează în anexă.

5 În conformitate cu considerentele (18) și (28), Directiva 2001/18, asemănător, anterior, Directivei 90/220, instituie:

— armonizarea procedurilor și a criteriilor de evaluare de la caz la caz a potențialelor riscuri care rezultă din diseminarea deliberată în mediu a OMG-urilor;

— o procedură de autorizare a Comunității pentru introducerea pe piață a produselor în cauză, dacă se intenționează o utilizare a produsului care implică diseminarea deliberată a organismelor în mediu.

6 Considerentele (50) și (51) ale Directivei 2001/18 prevăd:

„(50) Autorizațiile existente acordate în temeiul Directivei [90/220] trebuie reînnoite pentru a se evita neconcordanțele dintre autorizațiile acordate în temeiul directivei menționate și cele acordate în temeiul prezentei directive și pentru a se ține în totalitate seama de condițiile de acordare a autorizației, prevăzute de [Directiva 90/220].

(51) O astfel de reînnoire implică o perioadă de tranziție în timpul căreia autorizațiile existente acordate în conformitate cu Directiva [90/220] nu sunt afectate."

7 Modalitățile de reînnoire până la data limită de 17 octombrie 2006 a autorizațiilor acordate înainte de 17 octombrie 2002 în temeiul Directivei 90/220 sunt reglementate de articolul 17 din Directiva 2001/18. Alineatul (2) al acestei dispoziții enumeră documentele, informațiile, precum și eventuala propunere pe care trebuie să le conțină notificarea în scopul reînnoirii. În temeiul alineatelor (2) și (9) ale aceleiași dispoziții, operatorul în cauză care a adresat această notificare înainte de 17 octombrie 2006 poate continua să introducă pe piață OMG-uri conform condițiilor specificate în respectiva autorizație până când se ia o decizie finală cu privire la notificare.

8 Articolele 20, 21 şi 24 din Directiva 2001/18 prevăd reguli speciale şi detaliate în ceea ce priveşte monitorizarea, etichetarea şi informarea populaţiei.

9 Articolul 23 din aceeaşi directivă, intitulat „Clauza de protecţie", prevede:

„1. Dacă un stat membru, ca urmare a unor informaţii noi sau suplimentare, disponibile de la data autorizaţiei, care influenţează evaluarea riscului ecologic sau ca urmare a reevaluării informaţiilor existente pe baza unor cunoştinţe ştiinţifice noi sau suplimentare, are motive întemeiate pentru a considera că un OMG, ca produs în sine sau componentă a altui produs, care a fost notificat corect şi pentru care s-a primit autorizaţia scrisă în conformitate cu prezenta directivă, constituie un risc pentru sănătatea umană sau mediu, statul membru respectiv poate restricţiona provizoriu sau interzice utilizarea şi/sau vânzarea respectivului OMG, ca produs în sine sau componentă a altui produs pe teritoriul acestuia.

Statul membru se asigură că, în cazul unui risc major, se aplică măsuri de urgenţă, precum suspendarea sau încheierea introducerii pe piaţă, inclusiv informarea populaţiei.

Statul membru informează de îndată Comisia şi celelalte state membre cu privire la acţiunile întreprinse în conformitate cu prezentul articol şi îşi motivează deciziile, asigurând revizuirea evaluării riscului ecologic, indicând dacă şi cum trebuie să

se modifice condițiile autorizației sau dacă autorizația trebuie ridicată și, după caz, informațiile noi sau suplimentare pe care se bazează decizia respectivă.

2. Se impune luarea deciziei în acest sens în termen de 60 de zile [la nivel comunitar]."

10 Articolul 12 din directiva menționată, intitulat „Legislația sectorială", prevede:

„1. Articolele 13-24 nu se aplică niciunui OMG ca produs în sine sau componentă a altui produs atât timp cât acestea sunt autorizate de legislația comunitară care prevede efectuarea unei evaluări specifice a riscurilor pentru mediu, conform principiilor prevăzute în anexa II și pe baza informațiilor menționate în anexa III, fără a se aduce atingere cerințelor suplimentare prevăzute de legislația comunitară menționată anterior și cerințelor privind gestionarea riscurilor, etichetarea, monitorizarea, după caz, informarea populației și clauza de protecție cel puțin echivalente cu cele prevăzute de prezenta directivă.

[…]

3. Procedurile care asigură echivalența dintre evaluarea riscurilor, cerințele privind gestionarea riscurilor, etichetarea, monitorizarea, după caz, informarea populației și clauza de protecție și cerințele prevăzute de prezenta directivă sunt incluse într-un regulament al Parlamentului European și al Consiliului. Legislația sectorială ulterioară, având la bază dispozițiile regulamentului menționat, face referire la prezenta directivă. […]

[…]"

Regulamentul nr. 1829/2003

11 Potrivit considerentelor (7) și (11), Regulamentul nr. 1829/2003, aplicabil de la 18 aprilie 2004 în temeiul articolului 49, stabilește o procedură unică de autorizare la nivel comunitar, în special pentru furajele care constau, conțin sau sunt produse din OMG-uri, precum și pentru OMG-urile care urmează să fie utilizate ca material sursă pentru producția de asemenea furaje.

12 Considerentul (9) al regulamentului prevede:

„Noile proceduri de autorizare a produselor alimentare și furajelor modificate genetic trebuie să includă noile principii introduse în Directiva [2001/18]. De asemenea, procedurile menționate trebuie să recurgă la noul cadru pentru evaluarea riscurilor în ceea ce privește siguranța produselor alimentare stabilit de Regulamentul (CE) nr. 178/2002 al Parlamentului European și al Consiliului din 28 ianuarie 2002 de stabilire a principiilor și cerințelor generale ale legislației în domeniul alimentar, de instituire a Autorității Europene pentru Siguranța Alimentară și de stabilire a procedurilor referitoare la siguranța produselor alimentare [JO L 31, p. 1, Ediție specială, 15/vol. 8, p. 68]. În consecință, introducerea pe piață a produselor alimentare și a furajelor modificate genetic trebuie autorizată în vederea introducerii pe piața comunitară numai după o evaluare științifică, la cel mai înalt nivel posibil, care urmează să fie realizată sub răspunderea Autorității Europene pentru Siguranța Alimentară (autoritatea), privind orice riscuri pe care produsele alimentare și furajele în cauză le-ar putea prezenta pentru sănătatea umană și animală și, după caz, pentru mediu. Evaluarea științifică menționată trebuie să fie urmată de o decizie de management al riscurilor, adoptată de Comunitate, în conformitate cu o procedură de reglementare care să asigure cooperarea strânsă între Comisie și statele membre."

13 Considerentul (33) prevede:

„În cazul în care cererea se referă la produse care conțin sau constau dintr-un organism modificat genetic, solicitantul trebuie să aibă posibilitatea de a alege între a prezenta o autorizație de diseminare deliberată în mediu, obținută deja conform părții C din Directiva [2001/18], fără a aduce atingere condițiilor stabilite prin autorizația menționată, sau a solicita ca evaluarea riscurilor asupra mediului să fie efectuată în același timp cu evaluarea siguranței în conformitate cu prezentul regulament. În al doilea caz, este necesar ca evaluarea riscurilor asupra mediului să respecte cerințele menționate de Directiva [2001/18] și ca autoritățile naționale competente desemnate de statele membre în acest scop să fie consultate de către autoritate. De asemenea, este necesar ca autoritatea să beneficieze de posibilitatea de a solicita uneia din autoritățile competente menționate să efectueze evaluarea riscurilor asupra mediului. De asemenea, este necesar ca, în conformitate cu articolul 12 alineatul (4) din Directiva [2001/18], autoritățile naționale competente desemnate în aplicarea directivei menționate pentru toate cazurile privind OMG-uri și produsele alimentare și/sau furajele care conțin sau constau dintr-un OMG să fie consultate de către autoritate, înainte ca aceasta să finalizeze evaluarea riscurilor asupra mediului."

14 Considerentul (34) precizează:

„În cazul în care OMG-urile ce intră în domeniul de aplicare al prezentului regulament urmează să fie utilizate ca semințe sau ca alt tip de material de înmulțire a plantelor, [Autoritatea Europeană pentru Siguranța Alimentară] trebuie să aibă obligația de a delega evaluarea riscurilor asupra mediului unei autorități naționale competente. Cu toate acestea, autorizațiile acordate în aplicarea prezentului regulament nu trebuie să aducă atingere[, în special, dispozițiilor Directivei 2002/53/CE a Consiliului din 13 iunie 2002 privind Catalogul comun al soiurilor de plante agricole (JO L 193, p. 1, Ediție specială, 03/vol. 43, p. 139), astfel cum a fost modificată prin Regulamentul nr. 1829/2003, care conține] în special norme și criterii pentru acceptarea soiurilor și înscrierea oficială a acestora în [catalogul comun al soiurilor de plante agricole] […]"

15 Articolul 2 punctul 9 din Regulamentul nr. 1829/2003 prevede:

„În sensul prezentului regulament:

[…]

9. «organism modificat genetic destinat utilizării în furaje» înseamnă un OMG care poate fi utilizat ca furaj sau ca material sursă pentru producția de furaje."

16 Articolul 15 alineatul (1) din același regulament definește în termenii următori domeniul de aplicare al secțiunii I, intitulată „Autorizarea și supravegherea", din capitolul III consacrat furajelor modificate genetic:

„Prezenta secțiune se aplică în cazul:

(a) OMG-urilor destinate utilizării ca furaje;

(b) furajelor care conțin sau constau din OMG-uri;

(c) furajelor produse din OMG-uri."

17 Articolele 17-19 din Regulamentul nr. 1829/2003 reglementează condițiile de acordare a autorizațiilor inițiale pentru furaje modificate genetic.

18 Articolul 17 alineatul (5) prevede în special:

„(5) În cazul OMG-urilor sau al furajelor care conțin sau constau din OMG-uri, cererea este însoțită și de următoarele:

(a) un dosar tehnic complet care să furnizeze informațiile prevăzute în anexele III și IV la Directiva [2001/18] și informațiile și concluziile privind evaluarea riscurilor realizată în conformitate cu principiile enunțate în anexa II la Directiva [2001/18] sau, în cazul în care introducerea pe piață a OMG-ului a fost autorizată în conformitate cu partea C din Directiva [2001/18] [constituită din articolele 12-24 din aceasta], o copie a deciziei de acordare a autorizației;

(b) un plan de monitorizare a efectelor asupra mediului în conformitate cu anexa VII la Directiva [2001/18], inclusiv o propunere privind durata planului de monitorizare; această durată poate fi diferită de perioada propusă pentru aprobare.

În acest caz, nu se aplică articolele 13-24 din Directiva [2001/18]."

19 Articolul 20, intitulat „Statutul produselor existente", prevede:

„(1) […] produsele care intră în domeniul de aplicare al prezentei secțiuni, care au fost introduse legal pe piață în interiorul Comunității înainte de data aplicării prezentului regulament, pot fi introduse pe piață, utilizate și transformate în continuare, sub rezerva îndeplinirii următoarelor condiții:

(a) în cazul produselor autorizate în temeiul Directivelor [90/220] sau [2001/18] […], operatorii care răspund de introducerea pe piață a produselor în cauză notifică Comisia, în termen de șase luni de la data aplicării prezentului regulament, cu privire la data la care au introdus produsele vizate pentru prima dată pe piață în cadrul Comunității;

[…]

(2) Notificarea prevăzută la alineatul (1) este însoțită de elementele prevăzute la articolul 17 alineatele (3) și (5), după caz […].

[…]

(4) În termen de nouă ani de la data la care produsele prevăzute la alineatul (1) litera (a) au fost introduse pentru prima dată pe piață, dar în niciun caz mai devreme de trei ani de la data aplicării prezentului regulament, operatorii care răspund de introducerea lor pe piață depun o cerere în conformitate cu articolul 23, care se aplică *mutatis mutandis*.

[…]

(5) Produsele prevăzute la alineatul (1) și furajele care le conțin sau sunt obținute din acestea intră sub incidența dispozițiilor prezentului regulament, în special articolele 21, 22 și 34, care se aplică *mutatis mutandis*.

[…]"

20 Articolul 21 și articolul 22 alineatul (1), articolele 24-26, precum și articolul 29 prevăd reguli speciale și detaliate în ceea ce privește monitorizarea, etichetarea și informarea populației.

21 Articolul 34, intitulat „Măsuri de urgență”, prevede:

„În cazurile în care este evident că produsele autorizate de sau în conformitate cu prezentul regulament pot prezenta un risc grav pentru sănătatea umană, sănătatea animală sau mediu […], se iau măsuri în conformitate cu procedurile prevăzute la articolele 53 și 54 din Regulamentul nr. [178/2002].”

Regulamentul nr. 178/2002

22 Articolul 53 din Regulamentul nr. 178/2002, intitulat „Măsuri de urgență privind produsele alimentare și hrana pentru animale care își au originea în Comunitate sau sunt importate dintr-o țară terță”, are următorul cuprins:

„(1) În cazurile în care este evident că […] hrana pentru animale care își [are] originea în Comunitate sau [este importată] dintr-o terță țară ar putea reprezenta un risc major pentru sănătatea umană, sănătatea animală sau mediul înconjurător, iar acest risc nu poate fi combătut în mod satisfăcător prin măsurile luate de statul membru (statele membre) respectiv(e), Comisia, […], din proprie inițiativă sau la solicitarea unui stat membru, adoptă de îndată una sau mai multe dintre următoarele măsuri, în funcție de gravitatea situației:

[suspendarea introducerii pe piață, suspendarea importurilor din țări terțe, suspendarea utilizării furajelor respective, stabilirea unor condiții speciale pentru acele furaje sau orice altă măsură interimară adecvată].

(2) Cu toate acestea, în cazuri de urgență, Comisia poate adopta, în mod provizoriu, măsurile menționate la alineatul (1) după consultări cu statele membre respective și după informarea celorlalte state membre.

Cât mai curând posibil și în cel mult 10 zile lucrătoare, măsurile luate sunt confirmate, modificate, revocate sau extinse în conformitate cu procedura menționată la articolul 58 alineatul (2), iar motivele pe care se întemeiază decizia Comisiei sunt făcute publice fără întârziere."

23 Articolul 54 din același regulament, intitulat „Alte măsuri de urgență", are următorul cuprins:

„(1) În cazul în care un stat membru informează oficial Comisia în privința necesității de a se lua măsuri de urgență, iar Comisia nu a hotărât în conformitate cu articolul 53, statul membru poate adopta măsuri de protecție interimare. În acest caz, el informează de îndată celelalte state membre și Comisia.

(2) În decurs de 10 zile lucrătoare, Comisia prezintă problema [Comitetului permanent pentru lanțul alimentar și sănătatea animală] în vederea extinderii, modificării sau abrogării măsurilor de protecție interimare.

(3) Statul membru poate menține măsurile interimare de protecție de drept intern până la adoptarea măsurilor comunitare."

Dreptul național

24 Articolul L. 535-2 din Codul francez al mediului, în vigoare până la 27 iunie 2008, prevede:

„I. — În toate cazurile în care se justifică o nouă evaluare a riscurilor la care sunt expuse sănătatea publică sau mediul ca urmare a prezenței [OMG-urilor], autoritatea administrativă poate, pe cheltuiala titularului autorizației sau a deținătorilor [OMG-urilor]:

1° să suspende autorizația în așteptarea unor informații suplimentare și, dacă este necesar, să dispună retragerea de la vânzare a produselor sau să interzică utilizarea acestora;

2° să impună modificări în ceea ce privește condițiile de diseminare deliberată;

3° să retragă autorizația;

4° să dispună distrugerea [OMG-urilor] și, în caz de carență a titularului autorizației sau a deținătorului, să procedeze din oficiu la aceasta.

II. — Cu excepția situațiilor urgente, aceste măsuri nu pot interveni decât în cazul în care titularul a fost în măsură să își prezinte observațiile."

Acțiunile principale și întrebările preliminare

25 Prin Decizia 98/294/CE din 22 aprilie 1998 privind introducerea pe piață a porumbului modificat genetic (Lat. *Zea mays* linia MON 810), conform Directivei 90/220 (JO L 131, p. 32, Ediție specială, 03/vol. 24, p. 143), Comisia a autorizat introducerea pe piață a porumbului MON 810, la cererea Monsanto Europe, în temeiul Directivei 90/220.

26 În aplicarea articolului 1 din decizia menționată și în conformitate cu articolul 13 din Directiva 90/220, prin Ordinul din 3 august 1998 privind consimțământul scris, în temeiul articolului 13 alineatul (4) din Directiva [90/220], al Deciziei 98/293/CE și al Deciziei 98/294/CE din 22 aprilie 1998 privind introducerea pe piață a porumbului modificat genetic (Lat. *Zea mays* T25 și MON 810) (JORF din 5 august 1998, p. 11985), ministrul agriculturii și pescuitului și-a exprimat consimțământul scris cu privire la această introducere pe piață.

27 La 11 iulie 2004, Monsanto Europe i-a notificat Comisiei, printre altele, în temeiul articolului 20 alineatul (1) litera (a) din Regulamentul nr. 1829/2003, porumbul MON 810 ca „produs existent".

28 Societatea nu a efectuat, înainte de 17 octombrie 2006, o notificare către autoritatea națională competentă, în temeiul articolului 17 alineatul (2) din Directiva 2001/18.

29 La 4 mai 2007, societatea a solicitat reînnoirea autorizației de introducere pe piață a porumbului MON 810 în temeiul articolului 20 alineatul (4) din Regulamentul nr. 1829/2003.

30 Prin Ordinul din 5 decembrie 2007 privind suspendarea transferului și utilizării semințelor de porumb MON 810 (JORF din 6 decembrie 2007, p. 19748), ministrul agriculturii și pescuitului, făcând referire fără alte precizări la Codul rural și la Codul mediului, a suspendat pe teritoriul național transferul către utilizatorul final și

utilizarea semințelor de porumb MON 810 până la publicarea unei legi referitoare la OMG-uri și cel mai târziu până la 9 februarie 2008.

31 La 6 februarie 2008, Monsanto, Monsanto Agriculture France, Monsanto International și Monsanto Technology au formulat în fața Conseil d'État (Consiliul de Stat) o acțiune în anularea acestui ordin.

32 Prin Ordinul din 7 februarie 2008 privind suspendarea cultivării soiurilor de semințe de porumb modificat genetic (Lat. *Zea mays* linia MON 810) (JORF din 9 februarie 2008, p. 2462), ministrul agriculturii și pescuitului, făcând trimitere la articolul 23 din Directiva 2001/18, la Regulamentul nr. 1829/2003, precum și la articolul L. 535-2 din Codul mediului, a interzis pe teritoriul național „cultivarea, în vederea introducerii pe piață, a soiurilor de semințe de porumb derivate din linia de porumb modificat genetic MON 810" până la data pronunțării asupra cererii de reînnoire a autorizației de introducere pe piață a acestui organism.

33 Prin Ordinul din 13 februarie 2008 de modificare a Ordinului din 7 februarie 2008 privind suspendarea cultivării soiurilor de semințe de porumb modificat genetic (Lat. *Zea mays* linia MON 810) (JORF din 19 februarie 2008, p. 3004), ministrul agriculturii și pescuitului a înlăturat termenii „în vederea introducerii pe piață" din conținutul ordinului menționat din 7 februarie 2008.

34 La 12 februarie 2008, autoritățile franceze, notificând acest ultim ordin Comisiei, l-au calificat drept „măsură de urgență" în temeiul articolului 34 din Regulamentul nr. 1829/2003. În notificare, autoritățile au subliniat necesitatea adoptării unor măsuri de urgență menite să suspende cultivarea porumbului MON 810 în temeiul dispozițiilor combinate ale articolului 34 din Regulamentul nr. 1829/2003, precum și al dispozițiilor articolelor 53 și 54 din Regulamentul nr. 178/2002.

35 La 20 februarie 2008, notificând Comisiei Ordinul din 13 februarie 2008, autoritățile franceze au precizat că respectivul ordin din 13 februarie 2008 a fost adoptat în temeiul articolului 23 din Directiva 2001/18.

36 La 20, la 21 și la 25 februarie 2008, Monsanto, Monsanto Agriculture France, Monsanto International, Monsanto Technology, Monsanto Europe și diferiți alți reclamanți au formulat în fața Conseil d'État acțiuni în anularea Ordinului din 7 februarie 2008 modificat prin Ordinul din 13 februarie 2008.

37 Instanța de trimitere arată că reclamanții susțin că porumbul MON 810, care constituie un soi de porumb modificat genetic folosit pentru furaje, nu intră, în consecință, decât sub incidența dispozițiilor din Regulamentul nr. 1829/2003, astfel încât ministrul agriculturii și pescuitului ar fi viciat ordinele atacate ca urmare a necompetenței, adoptând o măsură de urgență care ține de competența Comisiei sau, cel puțin, ar fi săvârșit o eroare de drept întemeindu-se pe articolul 23 din Directiva 2001/18 și pe articolul L. 535-2 din Codul mediului, care transpune directiva menționată în dreptul intern.

38 În acest context, Conseil d'État a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții, în fiecare dintre cauzele pendinte, următoarele întrebări preliminare:

„1) Atunci când un [OMG] reprezentând un furaj a fost introdus pe piață înainte de publicarea Regulamentului [nr. 1829/2003], iar această autorizație este menținută în vigoare în aplicarea dispozițiilor articolului 20 din acest regulament, anterior pronunțării asupra cererii de emitere a unei noi autorizații, care trebuie introdusă în temeiul acestui regulament, produsul în cauză trebuie privit ca făcând parte dintre produsele menționate de dispozițiile articolului 12 din Directiva [2001/18] […] și, în această ipoteză, acest [OMG] este supus, în privința măsurilor de urgență care pot fi adoptate ulterior eliberării autorizației de introducere

pe piață, numai prevederilor articolului 34 din Regulamentul [nr. 1829/2003] sau, dimpotrivă, astfel de măsuri pot fi adoptate de un stat membru în temeiul articolului 23 din Directiva [2001/18] și al dispozițiilor naționale care asigură transpunerea acestuia?

2) În ipoteza în care măsurile de urgență nu ar putea interveni decât în cadrul dispozițiilor articolului 34 din Regulamentul [nr. 1829/2003], [asemenea măsuri precum cele din Ordinul din 5 decembrie 2007 (prima acțiune în anulare) și din Ordinul din 7 februarie 2008 (alte 10 acțiuni în anulare) modificat prin Ordinul din 13 februarie 2008, pot fi adoptate], și în ce condiții, de autoritățile unui stat membru în temeiul controlului riscului evocat la articolul 53 din Regulamentul [nr. 178/2002] sau în temeiul unor măsuri de protecție interimare care pot fi adoptate de un stat membru în temeiul articolului 54 din același regulament?

3) În ipoteza în care autoritățile unui stat membru pot interveni în temeiul articolului 23 din Directiva 2001/18 sau în temeiul articolului 34 din Regulamentul [nr. 1829/2003] ori pe baza ambelor temeiuri juridice menționate, cererea introductivă, ținând în special cont de principiul precauției, ridică problema ce grad de exigență impun dispozițiile articolului 23 din directivă care subordonează adoptarea măsurilor de urgență, precum suspendarea utilizării produsului, condiției ca statul membru să aibă «motive întemeiate pentru a considera că un OMG […] constituie un risc pentru […] mediu» și cele ale articolului 34 din regulament, care subordonează adoptarea unei astfel de măsuri condiției ca produsul să poată în mod «evident […] prezenta un risc grav pentru […] mediu» în materie de identificare a riscului, de evaluare a probabilității și de apreciere a naturii efectelor sale?"

Cu privire la întrebările preliminare

Observații introductive

39 Trebuie amintit că semințele derivate din soiuri de porumb precum cele în cauză fac parte din domeniul de aplicare al Directivei 2002/53, în temeiul articolului 1 alineatul (1) din această directivă coroborat cu articolul 2 alineatul (1) litera A din Directiva 66/402/CEE a Consiliului din 14 iunie 1966 privind comercializarea semințelor de cereale (JO 1966, 125, p. 2309, Ediție specială, 03/vol. 1, p. 53), modificată ultima dată prin Directiva 2009/74/CE a Comisiei din 26 iunie 2009 (JO L 166, p. 40).

40 În temeiul articolului 16 alineatul (1) din Directiva 2002/53, statele membre se asigură că, de la data publicării în catalogul comun al soiurilor de plante agricole, prevăzută la articolul 17 din aceeași directivă, semințele din soiurile admise conform dispozițiilor din această directivă sau conform principiilor care corespund dispozițiilor din directiva menționată nu sunt supuse niciunei restricții de comercializare în ceea ce privește soiul, mai puțin atunci când statele membre se prevalează de excepțiile prevăzute la articolul 16 alineatul (2) sau la articolul 18 din Directiva 2002/53 (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 iulie 2009, Comisia/Polonia, C-165/08, Rep., p. I-6843, punctul 62).

41 Trebuie remarcat că statul membru vizat în cauza principală nu s-a prevalat de articolul 16 alineatul (2) sau de articolul 18 din Directiva 2002/53 astfel încât să fie autorizat să interzică semințele de porumb MON 810 în condițiile prevăzute de aceste dispoziții.

42 În acest context, răspunsurile la întrebările preliminare din prezenta cauză nu aduc atingere Directivei 2002/53.

Cu privire la prima întrebare

43 Prima întrebare se referă la condițiile în care un stat membru poate adopta o măsură de suspendare sau de interzicere temporară a unui „produs existent” în sensul articolului 20 din Regulamentul nr. 1829/2003, produs care a fost autorizat pe baza Directivei 90/220, abrogată și înlocuită prin Directiva 2001/18.

44 Întrebarea ridică problema bazei juridice a unei astfel de măsuri.

45 Guvernul austriac susține că Monsanto a notificat porumbul MON 810 ca produs existent în vederea utilizării în furaje sau în produse alimentare, nu și în vederea utilizării ca semințe. Prin urmare, guvernul pune la îndoială faptul că produsul în cauză ar mai putea fi considerat, după expirarea termenului de notificare a produselor existente, introdus în mod legal pe piață în calitate de semințe.

46 Prin urmare, este necesar să se analizeze, în primul rând, dacă utilizarea ca semințe a OMG-urilor notificate în temeiul articolului 20 din Regulamentul nr. 1829/2003 intră sub incidența acestei dispoziții.

47 Regulamentul nr. 1829/2003 reprezintă o punere în aplicare a articolului 12 alineatul (3) din Directiva 2001/18.

48 Este cert că Monsanto nu a notificat porumbul MON 810 în temeiul articolului 17 alineatul (2) din Directiva 2001/18 până la data limită de 17 octombrie 2006 prevăzută de articolul menționat.

49 Este de asemenea cert că Monsanto a notificat acest porumb în temeiul articolului 20 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1829/2003 ca „produs existent” care intră sub incidența secțiunii 1 din capitolul III al acestui regulament.

50 Reise din modul de redactare a considerentului (34), precum și, în cazul furajelor, din modul de redactare a articolului 16 alineatul (7) și a articolului 18 alineatul (3) litera (c) din același regulament că utilizarea OMG-urilor ca semințe intră sub incidența autorizației acordate pentru acele OMG-uri în aplicarea regulamentului menționat, fără a se aduce atingere dispozițiilor din Directiva 2002/53.

51 În ceea ce privește produsele existente, întrebarea care se ridică, așadar, este dacă articolul 20 din Regulamentul nr. 1829/2003, în măsura în care prevede că, sub rezerva îndeplinirii condițiilor pe care le enumeră, „produsele care intră în domeniul de aplicare al prezentei [secțiuni 1], pot fi introduse pe piață, utilizate și transformate în continuare”, include și utilizarea ca semințe a OMG-urilor notificate ca produse existente în temeiul acestui articol 20.

52 În această privință, este suficient să se amintească faptul că produsele notificate în temeiul articolului 20 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1829/2003 trebuie să intre în domeniul de aplicare al secțiunii 1 din capitolul III din acest regulament și că din articolul 15 alineatul (1) din același regulament reiese că această secțiune se aplică, în special, „OMG-urilor destinate utilizării ca furaje”.

53 Or, din cuprinsul articolului 2 punctul 9 din același regulament, această expresie se referă, în special, la „un OMG care poate fi utilizat […] ca material sursă pentru producția de furaje”, definiție care poate fi aplicată și unor semințe.

54 În consecință, semințele OMG-urilor intră sub incidența secțiunii 1 din capitolul III din Regulamentul nr. 1829/2003. Prin urmare, acestea pot să fie incluse, în special, în domeniul de aplicare al articolului 20 alineatul (1) din acest regulament.

55 În măsura în care această ultimă dispoziție autorizează continuarea utilizării produselor pe care le reglementează, ea include utilizarea ca semințe a produselor notificate.

56 În această privință, revine instanței naționale sarcina de a verifica dacă produse precum porumbul MON 810, care au fost autorizate în special în calitate de semințe în vederea cultivării, în temeiul Directivei 90/220, au fost într-adevăr notificate în temeiul articolului 20 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1829/2003.

57 La capătul acestor considerații prealabile, Curtea constată că Regulamentul nr. 1829/2003 conține suficiente elemente de interpretare pentru a răspunde la prima întrebare, fără să fie necesar a interpreta în mod special articolul 12 din Directiva 2001/18.

58 În acest context, trebuie să se considere că, prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă, în împrejurări precum cele din litigiile principale, OMG-uri precum porumbul MON 810, care au fost autorizate în special în calitate de semințe în scopul cultivării în conformitate cu Directiva 90/220 și care, în condițiile prevăzute la articolul 20 din Regulamentul nr. 1829/2003, au fost notificate ca produse existente, apoi au făcut obiectul unei cereri de reînnoire a autorizației aflată în curs de examinare, pot face obiectul unei măsuri de suspendare sau de interzicere temporară a utilizării sau a introducerii pe piață, adoptată de un stat membru în temeiul articolului 23 din Directiva 2001/18, sau dacă astfel de măsuri pot fi adoptate în conformitate cu articolul 34 din Regulamentul nr. 1829/2003.

59 În această privință, trebuie să se amintească faptul că articolul 20 alineatul (5) din Regulamentul nr. 1829/2003 prevede că „[p]rodusele prevăzute la alineatul (1) […] intră sub incidența dispozițiilor prezentului regulament, în special articolele 21, 22 și 34, care se aplică *mutatis mutandis*".

60 Acest text consacră astfel în mod explicit aplicabilitatea articolului 34 din Regulamentul nr. 1829/2003.

61 El prevede, pe de altă parte, aplicabilitatea, în privința unui produs existent, a altor dispoziții din regulament, și anume, în special, a articolului 17 alineatul (5), care prevede la primul său paragraf literele (a) și (b) furnizarea unor diferite informații cu privire la produsul în cauză și care adaugă, în cel de al doilea paragraf, că, „[î]n acest caz, nu se aplică articolele 13-24 din Directiva [2001/18]".

62 Rezultă astfel din articolul 20 alineatul (5) coroborat cu articolul 17 alineatul (5) din Regulamentul nr. 1829/2003 că articolul 23 din Directiva 2001/18 nu se aplică în cazul în care elementele enumerate la articolul 17 alineatul (5) primul paragraf sunt furnizate în susținerea notificării unui produs existent.

63 Prin urmare, trebuie să se răspundă la prima întrebare că, în împrejurări precum cele din litigiile principale, OMG-uri precum porumbul MON 810, care au fost autorizate în special în calitate de semințe în scopul cultivării în conformitate cu Directiva 90/220 și care, în condițiile prevăzute la articolul 20 din Regulamentul nr. 1829/2003, au fost notificate ca produse existente, apoi au făcut obiectul unei cereri de reînnoire a autorizației aflate în curs de examinare, nu pot face obiectul unei măsuri de suspendare sau de interzicere temporară a utilizării sau a introducerii pe piață, adoptată de un stat membru în temeiul articolului 23 din Directiva 2001/18, astfel de măsuri putând fi adoptate, în schimb, în conformitate cu articolul 34 din Regulamentul nr. 1829/2003.

Cu privire la a doua întrebare

64 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 34 din Regulamentul nr. 1829/2003 autorizează un stat membru să adopte măsuri de urgență în împrejurări precum cele din litigiile principale.

65 Ordinul din 5 decembrie 2007, cel din 7 februarie 2008, precum și cel din 13 februarie 2008, de modificare a celui anterior, au fost publicate în *Journal officiel de la République française* la 6 decembrie 2007, la 9 februarie 2008 și, respectiv, la 19 februarie 2008. Potrivit informațiilor oferite de guvernul francez, a căror verificare revine instanței naționale, aceste ordine au fost notificate Comisiei la 9, la 12 și, respectiv, la 20 februarie 2008.

66 În această privință, trebuie constatat că, după cum rezultă din modul de redactare a articolului 34 din Regulamentul nr. 1829/2003, această dispoziție precizează, pe de o parte, condițiile de fond pe baza cărora un produs autorizat de sau în conformitate cu regulamentul poate face obiectul unor măsuri de urgență și, pe de altă parte, face trimitere, în ceea ce privește condițiile de adoptare a acestor măsuri, la „procedurile prevăzute la articolele 53 și 54 din Regulamentul nr. 178/2002".

67 Astfel, articolul 34 din Regulamentul nr. 1829/2003 nu subordonează adoptarea de măsuri de urgență condițiilor de fond prevăzute la articolul 53 din Regulamentul nr. 178/2002.

68 Pe de altă parte, trebuie arătat că articolul 53 din Regulamentul nr. 178/2002 se referă la măsurile de urgență susceptibile de a fi adoptate de Comisie, în timp ce adoptarea unor astfel de măsuri de către statele membre ține de articolul 54 din acest regulament.

69 În consecință, un stat membru care dorește să adopte măsuri de urgență în temeiul articolului 34 din Regulamentul nr. 1829/2003 trebuie să respecte, pe lângă condițiile de fond prevăzute la articolul menționat, și condițiile de procedură prevăzute la articolul 54 din Regulamentul nr. 178/2002.

70 Aceste condiții sunt precizate la alineatul (1) al articolului 54, care impune statelor membre, pe de o parte, să informeze „oficial" Comisia în privința necesității de a se

lua măsuri de urgență și, pe de altă parte, în ipoteza în care aceasta nu a adoptat nicio măsură în temeiul articolului 53 din Regulamentul nr. 178/2002, să informeze „de îndată” celelalte state membre și Comisia cu privire la măsurile de protecție interimare adoptate.

71 Aceste condiții trebuie interpretate ținând cont de modul de redactare a acestor dispoziții, dar și de finalitatea Regulamentului nr. 1829/2003, precum și de principiul precauției în scopul de a asigura un nivel ridicat de protecție a vieții și sănătății umane, asigurând în același timp libera circulație a produselor alimentare și furajelor sigure și sănătoase, care constituie un aspect esențial al pieței interne (a se vedea, prin analogie, Hotărârea din 21 martie 2000, Greenpeace France și alții, C-6/99, Rec., p. I-1651, punctul 44, și Hotărârea din 9 septembrie 2003, Monsanto Agricoltura Italia și alții, C-236/01, Rec., p. I-8105, punctul 110).

72 În această privință, trebuie constatat că, deși articolul 54 alineatul (1) din Regulamentul nr. 178/2002 nu prevede obligația de a informa Comisia într-un anumit termen, rezultă totuși atât din precizarea că statul membru în cauză informează „de îndată” Comisia și celelalte state membre cu privire la măsurile de urgență adoptate, cât și din împrejurarea că Comisia trebuie apoi, în decurs de 10 zile lucrătoare, să inițieze procedura prevăzută la articolul 58 alineatul (2) din acest regulament, că statul membru în cauză trebuie să informeze Comisia cât mai repede posibil despre necesitatea de a se lua măsuri de urgență cât și, dacă este cazul, despre conținutul măsurilor adoptate.

73 Astfel, având în vedere caracterul urgent al intervenției statului membru în cauză și obiectivul de protecție a sănătății publice urmărit de Regulamentul nr. 1829/2003, articolul 54 alineatul (1) din Regulamentul nr. 178/2002 trebuie interpretat în sensul că impune, ca de altfel și articolul 23 din Directiva 2001/18, ca informarea Comisiei prevăzută de acest regulament să intervină, în caz de urgență, cel mai târziu simultan cu adoptarea măsurilor de urgență de către statul membru în cauză.

74 Prin urmare, trebuie să se răspundă la cea de a doua întrebare că articolul 34 din Regulamentul nr. 1829/2003 nu autorizează un stat membru să adopte măsuri de urgență decât în condițiile de procedură prevăzute la articolul 54 din Regulamentul nr. 178/2002, a căror respectare trebuie verificată de instanța națională.

Cu privire la a treia întrebare

75 Prin intermediul celei de a treia întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească gradul de exigență impus statelor membre de articolul 34 din Regulamentul nr. 1829/2003 în vederea adoptării măsurilor de urgență, în măsura în care condiționează adoptarea acestor măsuri de existența unei situații care poate prezenta „evident" un „risc grav" pentru sănătatea umană, sănătatea animală sau pentru mediu.

76 În această privință, trebuie considerat că expresiile „evident" și un „risc grav" trebuie înțelese ca referindu-se la un risc important care pune în pericol în mod vădit sănătatea umană, sănătatea animală sau mediul. Acest risc trebuie constatat pe baza unor elemente noi, fundamentate pe date științifice fiabile.

77 Astfel, măsurile de protecție adoptate în temeiul articolului 34 din Regulamentul nr. 1829/2003 nu pot fi valabil motivate printr-o abordare pur ipotetică a riscului, întemeiată pe simple supoziții neverificate încă științific. Dimpotrivă, astfel de măsuri de protecție, în pofida caracterului lor provizoriu și chiar dacă prezintă un caracter preventiv, pot fi adoptate numai dacă sunt întemeiate pe o evaluare a riscurilor cât mai completă posibil ținând cont de împrejurările speciale ale cazului în speță, care să demonstreze că se impun aceste măsuri (a se vedea în acest sens Hotărârea Monsanto Agricoltura Italia și alții, citată anterior, punctele 106 și 107).

78 Trebuie subliniat că, în lumina economiei sistemului prevăzut de Regulamentul nr. 1829/2003 și a obiectivului său de a evita neconcordanțele artificiale în modul de abordare a unui risc major, evaluarea și gestionarea unui risc grav și evident ține, în ultimă instanță, de competența exclusivă a Comisiei și a Consiliului, sub controlul instanțelor Uniunii.

79 Rezultă că, în etapa adoptării și aplicării măsurilor de urgență prevăzute la articolul 34 din regulamentul menționat de către statele membre, atât timp cât nu a fost adoptată nicio decizie în această privință la nivelul Uniunii, instanțele naționale sesizate în vederea verificării legalității unor astfel de măsuri naționale sunt competente să aprecieze legalitatea acestor măsuri în raport cu condițiile de fond prevăzute la articolul 34 din Regulamentul nr. 1829/2003 și cu condițiile de procedură de la articolul 54 din Regulamentul nr. 178/2002, având în vedere că uniformitatea dreptului Uniunii poate fi asigurată de Curte în cadrul procedurii trimiterii preliminare, deoarece, atunci când o instanță națională are îndoieli cu privire la interpretarea unei dispoziții a dreptului Uniunii, aceasta are posibilitatea sau obligația, în conformitate cu articolul 267 al doilea și al treilea paragraf TFUE, să adreseze Curții o întrebare preliminară (a se vedea, prin analogie, Hotărârea din 20 noiembrie 2008, Heuschen & Schrouff Oriëntal Foods Trading, C-375/07, Rep., p. I-8691, punctele 63 și 67).

80 În schimb, atunci când într-un caz Comisia a sesizat Comitetul permanent pentru lanțul alimentar și sănătatea animală, iar la nivelul Uniunii a fost adoptată o decizie, aprecierile de fapt sau de drept referitoare la acel caz, cuprinse într-o astfel de decizie, sunt obligatorii pentru toate organele statului membru destinatar al unei asemenea decizii, în conformitate cu articolul 288 TFUE, inclusiv pentru instanțele acestuia care trebuie să aprecieze legalitatea măsurilor adoptate la nivel național (a se vedea, prin analogie, Hotărârea Heuschen & Schrouff Oriëntal Foods Trading, citată anterior, punctul 64).

81 Prin urmare, trebuie să se răspundă la cea de a treia întrebare că, în vederea adoptării măsurilor de urgență, articolul 34 din Regulamentul nr. 1829/2003 obligă statele membre să stabilească, pe lângă urgență, existența unei situații care poate prezenta un risc important de natură să pună în pericol în mod vădit sănătatea umană, sănătatea animală sau mediul.

Cu privire la cheltuielile de judecată

82 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a patra) declară:

1) În împrejurări precum cele din litigiile principale, organisme modificate genetic precum porumbul MON 810, care au fost autorizate în special în calitate de semințe în scopul cultivării în conformitate cu Directiva 90/220/CEE a Consiliului din 23 aprilie 1990 privind diseminarea deliberată în mediu a organismelor modificate genetic și care, în condițiile prevăzute la articolul 20 din Regulamentul (CE) nr. 1829/2003 al Parlamentului European și al Consiliului din 22 septembrie 2003 privind produsele alimentare și furajele modificate genetic, au fost notificate ca produse existente, apoi au făcut obiectul unei cereri de reînnoire a autorizației aflate în curs de examinare, nu pot face obiectul unei măsuri de suspendare sau de interzicere temporară a utilizării sau a introducerii pe piață, adoptată de un stat membru în temeiul articolului 23 din Directiva 2001/18/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 martie 2011 privind diseminarea deliberată în mediu a organismelor modificate genetic și de abrogare a Directivei 90/220, astfel de măsuri putând fi adoptate, în schimb, în conformitate cu articolul 34 din Regulamentul nr. 1829/2003.

2) Articolul 34 din Regulamentul nr. 1829/2003 nu autorizează un stat membru să adopte măsuri de urgență decât în condițiile de procedură prevăzute la articolul 54 din Regulamentul (CE) nr. 178/2002 al Parlamentului

European și al Consiliului din 28 ianuarie 2002 de stabilire a principiilor și a cerințelor generale ale legislației alimentare, de instituire a Autorității Europene pentru Siguranța Alimentară și de stabilire a procedurilor în domeniul siguranței produselor alimentare, a căror respectare trebuie verificată de instanța națională.

3) În vederea adoptării măsurilor de urgență, articolul 34 din Regulamentul nr. 1829/2003 obligă statele membre să stabilească, pe lângă urgență, existența unei situații care poate prezenta un risc important de natură să pună în pericol în mod vădit sănătatea umană, sănătatea animală sau mediul.

Semnături